

2. Ринок праці та освіта: пошук взаємодії : [зб. наук. ст. / наук. ред. І. Л. Петрова]. – К. : Таксон, 2007. – 200 с.
3. Закон України «Про професійний розвиток працівників», ВВР від 12.02.2012, № 4312-VI.
4. Лазоренко К.С. Роль, значення та особливості функціонування ринку праці на сучасному етапі / К.С. Лазоренко // Вісник СНАУ, – випуск 5/1. - 2010.– С.5.

УДК 159.937.53-053.4

**ЙОВБАК Н.
РУСИН Н.М.**

Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ЧАСУ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Час – це перш за все філософська категорія, в той же час це актуальна психологічна і педагогічна проблема. З матеріалістичних позицій час, як і простір, визначається як форма існування матерії.

Часові уявлення і поняття відображають явища зовнішнього світу, а часові відносини – реально існуючі відносини процесів в об'єктивному світі. Відображення часу виступає в двох основних формах: чуттєвої і логічної. Розвиток у людини сприйняття часу пов'язане з досвідом, а не є «даними понад», «... готовим від природи» (С.Л.Виготський). Як зазначають І.М. Сеченов, І.П. Павлов, часові уявлення утворюються на ґрунті всякого ритмічного процесу.

Основними властивостями часу є: об'єктивність, незворотність, періодичність і плинність. Однією з особливостей часу є відсутність наочних форм.

Орієнтування людини у часі формується і вдосконалюється в нерозривному зв'язку з діяльністю.

Фізіологічною основою орієнтування у часі є «динамічна зміна» порушення і гальмування процесів в нервовій системі. У сприйнятті часу людиною сучасна психологія виділяє два тісно пов'язаних види. Перший з них – це чуттєве, безпосереднє сприйняття часу, процес простого часового відчуття. Другий – складне сприйняття часу на рівні словесного логічного процесу, яке локалізується в корі великих півкуль головного мозку.

Дослідження Т, Д. Ріхтерман, К. В. Назаренко, Т. А. Мусеїбової, О. А. Фунтікової свідчать про деякі вікові та індивідуальні особливості знань дітей про час і часові відношення. Так, з метою вивчення рівня знань про час дітям старшої групи були задані наступні питання: «Скільки частин у добі?», «Що швидше проходить: доба чи тиждень?», «Скільки частин буде у завтрашній добі?», «Ми живемо в одній і тій же добі?», «Назви зайве слово: ранок, дерево, вечір», «Назви зайве слово: вчора, машина, завтра», «Прибери зайву картку: Зима, день, літо, осінь», «Виклади всі частини доби», «Скільки частин у вчорашній добі?», «Обери дві картки, якими можна позначити добу і тиждень», «Яка доба довше: вчора чи сьогодні?», «Якого кольору треба взяти фішки, щоб викласти всі частини

одної доби?», «Обери картку (модель), за допомогою якої можна показати дні тижня», «Скільки треба взяти фішок, щоб викласти всі частини доби?».

Особливу трудність викликали у дітей такі запитання:

«Що швидше проходить: доба чи тиждень?» (Сума правильних відповідей склала 18%), «Який день тижня довше триває?» (18%), «Прибери зайву картку: зима, день, літо, осінь» (17%), «Виклади всі частини понеділка» (14%).

Дітям навіть старшої групи складно усвідомити, що на зміну однієї доби приходять інша і один тиждень змінюється наступним.

Як показали дослідження, знання дітей неадекватні, різні за значенням часові поняття часто суміщені. Вони недостатньо усвідомлені, поодинокі, відрізняються статичністю. Як правило відсутнє чітке розуміння окремих, особливо перехідних періодів часу: ранок, вечір, світанок, сутінки і ін. Слова, що характеризують певні інтервали часу, приблизний вік людини (хлопчик, чоловік, дідусь), а також часові відношення при порівнянні вікових груп (старші, молодші) у більшості дітей не увійшли в активний словник.

Невисокий рівень орієнтування в часі щодо змін положення сонця. Багато дітей не помічають відмінностей в положенні сонця і забарвлення небосхилу, властивих кожному періоду доби.

Значні труднощі відчувають діти при визначенні часу на годиннику, у більшості дітей п'яти-шести років відсутнє розуміння системного характеру кожної окремої одиниці виміру.

Перелік труднощів у орієнтуванні в часі можна було б і ще продовжувати. Але це жодним чином не доводить неможливість їх формування, а скоріше свідчить про недосконалість нашої методики.

«Хоча часові уявлення, – пише С.Л. Рубінштейн, – зазвичай розвиваються у дітей відносно пізно (особливо коли не приділяється достатньої уваги їх виробленню), не слід перебільшувати їх недоступність.

А.М. Леушина, відзначаючи низький рівень знань про час, пише: «Це відбувається тому, що епізодичні заняття, що проводяться з дітьми переважно словесним методом, на яких дітей знайомлять з ознаками частин доби, сезонами, заучують послідовність днів тижня, місяців – носять часто формальний характер: вони не формують основне поняття про час - про його плинність».

Основними причинами не сформованості часових уявлень, як відзначають дослідники є:

об'єктивність – час не має наочних засобів, а дитина мислить образами; суб'єктивність сприйняття часу як основна ознака як би суперечить об'єктивності існування часу;

сприйняття часу спирається на складну систему вимірювання часу, «продиктовану» самою природою (обертанням землі).

Крім того, слід зазначити недосконалість методики навчання орієнтування дітей у часі, так як це сама «молода» і недостатньо розроблена проблема.

До суб'єктивним причин слід віднести – недостатній життєвий досвід дитини, особливості його мислення (конкретність), а також недооцінку часу оточуючими дорослими.

Література

1. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 т. – Т. 4. Детская психология / Л.С.Выготский. – Москва: Педагогика, 1984. – 432 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: в 2 т. / С.Л.Рубинштейн. – Т. 1. – Москва: Педагогика, 1989. – 488 с.
3. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников: учеб. пособ. / Под ред. А.А.Столяра. – Москва: Просвещение, 1988. – 303 с.
4. Фунтикова О. Від явища до сутності / О.Фунтикова// Дошкільне виховання, 1998. – №10. – С. 6 – 7.
5. Щербакова К.И. Методика формирования элементов математики у дошкольников: учеб.пособ. / К.И.Щербакова. – К.: Изд-во Европ.ун-та, 2005. – 392 с.

УДК 371.13:17.022.1:37.032

КАЛЕНСЬКИЙ А. А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕТИЧНІ КОДЕКСИ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ЧАСТИНА ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ

Етичні кодекси існують як частина професійних стандартів, що розробляються для різних видів діяльності. Щоб більш чітко визначити значення терміна «кодекс етики», спочатку пояснимо значення дефініції «кодекс». Кодекс (лат. codex – книга) – систематизований єдиний законодавчий акт, що регулює яку-небудь однорідну сферу суспільних відносин; сукупність норм, правил [3, с. 237]; сукупність правил, норм і переконань [2, с. 125]. У поєднанні зі словом «етика» значення даного терміна звужується до одного визначення – «стандарт, або норма». Іншими словами, кодекси етики – це зведення норм правильної, належної поведінки, що вважаються доречним для людини тієї професії, до якої даний кодекс має відношення.

Мотиви прийняття етичних кодексів в університетах такі.

1. Законодавчі акти, що регламентують права і обов'язки фахівців у галузі освіти, не можуть охопити своїм регулюванням усі відтінки їхньої професійної діяльності, тому прийняття кодексів етики вирішує цю прогалину.

2. Правове регулювання має свої межі і не може втручатись у морально-етичну сферу суспільства, яка традиційно регламентується релігійними і моральними нормами, традиціями та звичаями. У цьому зв'язку прийняття етичного кодексу університетів треба розглядати як результат улаштування громадських взаємовідносин всередині навчального закладу силами його працівників.

3. Представники освітянських професій із-за свого правового статусу мають надзвичайно широку свободу діяльності, яка часто обмежується лише нечіткими правовими інструкціями й особистою совістю. Завдання етичних кодексів якраз і полягає в тому, щоб привести часом діаметрально полярні бачення членів

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>